

יש המתחילים בגיל צעיר

שדרות היינה לשבוע: יהודית הנדל עם ילדים

סופרים ומו"לים: משני עברי המיתר?

סופר ועורך: חיים באר וזיס סתוי

שחקן נערץ זה או אחר. השחקן הופך לבא-כוח ולמוציא-לפועל של ההסתברות או ההכרח. מכורח אותם חוקים. גם הגורל והאלים אינם נשארים מחוץ למיגרש. אדרבה, הצדדים נזקקים להתערבותם, ושירותיהם הטובים זוכים להכרה ולתודה, שעה שהיעדרם מביא לתחושה של עיבות וניכור של אדם בעולם ללא אלוהים. שגיעון השידור הישיר המאפשר את תחושת המיידיות והברזמניות — הוא מסממניה של „אמנות החיים“, כמו שהשתופת היא תנאי הכרחי לקיומו של הפולחן.

הטרגדיה הנפרשת בכיתה-מישפט לא נערך בה גם אחד מסימני הטרגדיה האמנותית, ועולה היא על ז' בכך שהויעה והרם הנשככים בה אמיתיים הם ומראה להם וריח של רם וזיעה וכן ניתן למששם ולהתבשם מלוא הריאות בצחנתם. „אבל חיקוי אין כאן, יטען הטוען הפרדנטי, „מכאן שאין זה מעשה אמנות“. אבל היכן ניתן להציב היום את הגבול בין המציאות וחיקויה? כלום נעשה בימינו מעשה-פשע שאין מבצעו מודעים לעלילות קרימינאליות בעיצובן כפי-רוב ורק ובקולנוע; האם מעשים הם מעשה-פשע שבוצעו בהשראה ישירה של עלילות כידוניות? הרוצח רסקולניקוב שואב השראה לרצח מן הסיפור העיונית-פילוסופית של זמנו.

רסטניאק שצריך להכריע בדבר ביצוע מעשה רצח שיביא לו עושר ומעמד חברתי, שומע את עיצובו הבידוני-סמלי של הקונפליקט במשל המגנרין הזקן, וכך מחקה המציאות את הבידיון בגבולות הבידיון עצמו, מעשה השתקפות כמראה, כבר בימיהם של דוסטויבסקי ובלזאק, וכימינו על אחת כמה וכמה.

ההתמודדות בין „אמנות“ ו„חיים“ לא היתה מעולם „צמודה“ כמו בעת הזאת. בעבר היתה ההבחנה בין אמנות לחיים חדה וברורה, כהפרדה מובנת בין קודש לחול. היום, עם פשיטת הרגל של הקדושה, כשנשמעות קינות על סופו של הרומאן ועל קיצה של הדראמה הגדולה, כשה אמנויות הפלאסטיות מבקשות רכבים לחרוג מן הקיפאון והרוממרות של הציור, והתלת-ממדי דיות של הפיסול, ולצאת מאולמות המוסיאונים אל האמנות הסביבתית ואל המיצג, כאשר נכרת מגמה של העדפת ההפנינג על התרחשות המוגבלת לדלת-אמות של אולמות התיאטרון והקונצרטים. ייתכן שיש בכך הודאה בעליונות של „החיים“ על „אמנות“, ושאיפה לחזור אל החיים ולהתאחד איתם ולחדש בכך את מקור כוחה.

מירה הלפרין

החגיגה הגדולה

שבוע הספר העברי חלף-עבר לו כשהוא מותר אחריו את כל חילוקי הדיעות והדעות החלוקות, את כל השמחות והאכזבות, והתיקיות — ההתיקיות! — של ציבור המונה כמה אלפי כותבים ומחברים ועורכים ומתרגמים בכל תחומי תעשיית הספרים: החל בספרי השרה לאנני הרגש והטעם, וכלה בספרי הבישול לאנני החך. באמצע תמצא את כל גוני קשת המילה הכתובה: סאטירות ופארודיות, ספרי פזמונים וסיפורים ילדים, מחקרים היסטוריים, רומאנים מתורגמים, עשרות ספרי דיאטטה ושימור הנעורים — אבוי, גיל-העמידה ומיחשיו — וכן „הבטט סלרים“ האופנתיים, שבראשם עמד השנה, לפי כל הסימנים, ספרו של רודי גרוסמן, עיני ערד: „אהבה“. המחזה של אלפי אנשים משוטטים בכיכר עירונית אחת ובזיריהם הבילות ספרים שרכשו בהנחה — את אמיתית ואם מדומה בלבד — הוא אכן מחזה מרנין לכל שוחר ספר עברי. אז מה אם המו"לים מעמידים פני קבצנים מרודים ועושקים את סופריהם, אז מה אם סיפרה של ריקה זואי נחטף הרבה יותר מכל ספר-שירה, אז מה אם יגאל מוסינון פיכר עוד שתיים-שלוש חסמבות, אז מה אם מחוץ לתל-אביב (ואולי ירושלים?) אין השבוע מורגש כלל, ושחביפה, למשל, שררה בגן העירוני שבו הוא מתקיים תחושת העלילות המאפיינת בתי-עמלמן, או, כדי להיות פחות מאקאברי, מוסדות גריאטריים.

בשבוע האחד בשנה המוקדש לו יוצא הספר העברי לרחוב, נפגשים קוראים עם מחברים החביבים עליהם, נפגשים ספרים זה עם זה, סופרים זה עם זה, קונים אנשים צעירים אלפי ספרים. רק באיסלנד — כך נאמר לי — מופיעים יותר ספרים יחסית למספר האוכלוסים מאשר במדינת ישראל. צאו לסיכר מלכיי-ישראל בתל-אביב וראיתם כי מיספר קוראי הספר העברי עודו עולה עשרת-מינים על כלל מיספר הצופים במישחקי הכדורגל בכל רחבי הארץ בשבת ממר צעת.

מה יש לרבר: בכל זאת עם הספר. ותל-אביב: עיר הספר. אין כילתה. שבוע טוב.

אחיות-עניינים ממין זה. התמונה של הקרייריט עומרי ניצן כלוחם גדול כנגד הגיוענות היתה יפה מכדי שתהיה אמיתית.

בימים אלה נאמר לי כי הבימה הודיעה על „ערב מערכונים“ שייערך בעונה הבאה. לשון ההודעה אינה כוללת מילה אחת על הנושא הגיועני. נחכה לערב ונראה.

(רשימה שניה בסידרה)

יוסף מונדי

סיפור אמיתי מהחיים

זימון מיקרים גרם שנאותם ימים בהם ממלאים שוחרי אמנות ותרבות את האולמות כדי לספוג ממיטב הדראמה, השירה, המוסיקה והמחול שהצ' מיוח קהילות התרבות בעולם, המוצגים אצלנו במיסגרת פסטיבל ישראל, עושים אוהדי הכרזת רגל לילות כימים בצפיה בשידור טלוויזיוני ישיר בהתרחשויות שיחצו את גורלו של גביע העולם בכדורגל; עוד אחרים מבליים ימיהם בהסתופפות כאולם בית-המישפט שבו מתרחשת דראמט-רצח בכיכובן של שתי נשים חיות ואשה מתה, ורבים, או יותר נכון רבות, גרשו עד לאיז-הכיל את היכל-הספורט כדי להיות נוכחות באירוע שאין להקל ראש בחשיבותו; בחירת מלכת היופי, ההקבלה הנעשית כאן, כך נטען, אינה מיקרית ובוודאי שאינה שרירותית, והיא באה ללמדנו משהו על הטבע האנושי ועל טבעה של האמנות והתייחיה סותם ההדרית.

לא צריך להיות בקי בטסטיטיקה כדי להכיר בעליונותו של הספורט, מבחינת כוח המשיכה שלו לגבי המונים, על זה של האמנות. עורכי עיתונים ומנהלי תחנות רדיו וטלוויזיה מכירים בעליונות זו דבר יום ביומו, במוספי הספורט היומיים והשבועיים העולים בהיקפם על זה של כל מורו עיתונות אחר. אפילו בימים אלה של פסטיבל ישראל זוכים הירוחים מאולם בית-המישפט לשיטח-עיתון רחב לאידי-שעור מה שזוכים לו אירועי הפסטיבל כולם. קהל ההמונים יודע את אשר לפניו, והוא מעריך בידועין את „הדראמה של החיים“ על פני כל חיקוי מעשה אמנות, ובעשותו כן אין הוא רואה עצמו נחות מקהל שוחרי האמנות; להיפך, הוא תופס עצמו כמשתתף בחוויה אמנותית מן הסוג הנעלה ביותר, ובצדק. מרואיינים שנבקשו על-ידי שרר רדיו להסביר את הימצאותם באולם בית-המישפט כדיון ברצח לא נבוכו כלל. „זהו סיפור אמיתי מהחיים“, אמרה מרואינת נלהבת. „זהו סרט, אבל אמיתי“, התררהחזיקו אחריה מרואיינים אחרים.

גם הנערות והנשים ששילמו מכסף כדי להשתתף בדראמה של קוסמטיקה ויחסי-ציבור שהשמה בחירת מלכת-היופי, באו לקחת חלק בהתגשמות-ביבשר של הסיפור הגדול שבכל המנונים: סיפורו של הנער שיצא לבקש אתונות ומצא את המלוכה, סיפורו של ליכלוכית שנלקחה מאחורי הכיירים אל הארמון ואל חיקו של הנסיך. לבושות במיטב האופנה של רחוב אלבני ורדריפו, באיפור מודגש, הן באות להעיר ריח את התהילה המתמחשת לנגד עיניהן, אולי למושר על עצמן מעט מאבק הוורר המחפף בשעה הזאת דרוקא ובמקום הזה מכל המקומות, ומשהו מכוחו של המיקסם שיופחן בפולחנה של חבר השופטים נערה אלמונית למלכה. בכך אין הן שונות מקהל המשתתפים בפולחנים שבכל הזמנים, שבאו להעריך את מי שראוי להעריצו, לללות בניעה לכוחו, ולקבל בירכתו, כלומר ליכות בהאצלת כוחו עליהם. וכלום אין איצטר-יוני הספורט מרונים וורה לפולחן המרכזי של זמננו? התיאטרון היווני היה בראשיתו מוסד מדיני, מוצאו מפולחן דינוסוס ונעמד לשמש מקום לתפילה ולעבודה, נאמר במבוא לפוא-טיקה זה אריסטו. וכמו שהטרגדיה שצמחה מפולחן זה היא „חיקוי עלילה“, כלומר חיקוי חיים, כך גם מישחק הכדורגל אינו אלא „עלילה שלימה וכוללת, ויש בה מעשים מפחידים ומעוררי חמלה והיא משופעת בפעילים והפכיות, שמכאובים ופציעות מתרחשים בה פעיל“ (שם, פרק 4) שבה דמותי נעלות — כוכבי הכדורגל שאינם נופלים במעלתם מכוכבי קולנוע, מדע, כלכלה ופוליטיקה, הלא הם אצולות זמננו — עוסקות בחיקוי הפעילות היותר אופיינית של חיינו, התחרות. אף ניתן להוכיח על נקלה שהמתרחש על פני המיגרש שייך לסוג העניינים הכלליים שהעיסוק בהם עושה את הפייטנות, ובהכללה את האמנות, לנעלה ופילוסופית יותר מן העיסוק בעניינים ההיסטוריים, אליבא דאריס-טו. המישחק התחרותי, בהיותו מתוחם בכללים קפדניים של עשה ואל-תעשה, מגיע לדרגת טיקסיות המשווה אף למעשים הפרטיים ביותר תחולה של כלליות. עד שהתרחשויות על המיגרש אינן רק בגדר מיבצעים פרטיים של